

Ernesta Dambrauskaitė – Lietuvos istorijos instituto doktorantė.

Moksliniai interesai: jaunimo subkultūros, kasdienybės tyrimai.

Adresas: Taikos pr. 39–99, LT-50226 Kaunas.

El. paštas: er.dambrauskaite@gmail.com

Ernesta Dambrauskaitė: PhD student of Ethnology at Lithuanian Institute of History.

Research interests: youth subcultures, daily routine studies.

Address: Taikos pr. 39–99, LT-50226 Kaunas.

E-mail: er.dambrauskaite@gmail.com

Ernesta Dambrauskaitė

Lietuvos istorijos institutas

ATLIKĖJŲ POŽIŪRIS Į REPĄ LIETUVIŠKOJE IR AMERIKIETIŠKOJE DOKUMENTIKOJE

Anotacija

Lietuvoje populiarus ir nemažai dėmesio sulaukiantis *hiphopo* subkultūrai priskiriamas *repo* muzikos žanras vis dažniau šmėžuoja socialinių ir komercinių reklamų erdvėje. *Repas* taip pat pamažu tampa noriai naudojama platforma įvairioms istorijoms papasakoti, šis muzikos žanras pasitelkiamas įvairių pamokų ir edukacijų metu kaip kūrybingumą bei mokymosi motyvaciją stiprinanti priemonė. Iš JAV kilęs ir gana stipriai Lietuvoje išsisknijęs *repas* savaime verčia susimąstyti apie tai, kaip lietuviškoje kultūrinėje erdvėje transformavosi šis reiškiny, kaip šiandienos akivaizdoje jį vertina Lietuvos atlikėjai. Šiame straipsnyje iš atlikėjo perspektyvos, naudojantis dokumentiniais filmais, siekiama išanalizuoti lietuviškame ir amerikietiška dokumentiniuose filmuose iškeliamas *hiphopo* atstovų mintis apie *repą* ir jo reikšmę bei aptarti ir paaiškinti jų panašumus ir skirtumus.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: *hipopas*, subkultūra, dokumentinis filmas, lietuviškas *repas*, amerikietiškas *repas*.

Abstract

The popular musical genre of rap in Lithuania, ascribed to the subculture of hip-hop, is appearing in the area of social and commercial advertisements more frequently. Rap is also gradually becoming a willingly used platform for telling various stories. This musical genre is used during different lessons and trainings as a means that encourages creativity and motivation of learning. Being based in the USA and quite strongly rooted in Lithuania, rap itself makes one think about how this phenomenon transformed in Lithuanian

cultural sphere or how it is perceived nowadays by Lithuanian artists. Using documentaries, this article seeks to analyze the thoughts about rap and its significance in Lithuanian and American documentaries proposed by the hip-hop artists, in addition to discuss and explain their similarities and differences from the artist's perspective.

KEYWORDS: hip-hop, subculture, documentary, Lithuanian rap, American rap.

doi:<http://dx.doi.org/10.15181/rh.v24i0.1917>

Į v a d a s

Hiphopas yra nuolat progresuojanti pasaulio kultūra, apimanti skirtingus dėmenis. Pagrindiniai jų – *repavimas*, *didžėjavimas*, *grafičiai*, *gatvės šokiai*, *vokalinė perkusija*, kurie visavertiškai įgyvendina *hiphopo* subkultūros idėją. Skirtingų elementų gausumas kultūroje nulemia jos spalvingumą bei dinamiškumą. Tiek Lietuvoje, tiek kitose šalyse bene daugiausia dėmesio, lyginant su kitais šios subkultūros elementais, sulaukia *hiphopo* muzikos, t. y. *repo*, atstovai (Westhoff 2011). Tai gana nesunkiai paaiškinama – ši subkultūros sritis yra gana ekspresyvi, mobili, tiesiogiai paveikianti vartotoją. Be to, ji gana dažnai naudojama įvairiose medijos priemonėse. Pavyzdžiui, *repo* muzikos kūriniai yra gana populiarūs kuriant įvairius vaizdo siužetus, kuriuose vaizduojami su kriminaline ar panašaus pobūdžio veikla susiję asmenys. Užsienio filmuose, vaizduojančiuose kriminalinį gyvenimą, taip pat gausu *repo* (Capitalxtra 2017). Taigi, galima pažymėti, kad *repui* būdingi apibrėžti rėmai, kurie sukuria atitinkamą jo, kaip muzikinio stiliaus, vertinimą.

Dera paminėti, kad savo nuomonę apie *repo* muziką turi ne tik klausytojai, bet ir jos kūrėjai. *Reperiai*, dar kitaip vadinami gatvės poetais (Urbanictionary 2004), dažnai išreiškia gana aiškias idėjas bei įsitikinimus, dėl kokios priežasties pasirinko kurti šią muziką. Jie žino, kas juos įkvepia ir kas skatina užsiimti šia veikla. *Reperijų* idėjos, jų mintys bei kūrybinis kelias dažnai domina jų muzikos gerbėjus. Veikiant paklausos bei pasiūlos modeliui dažnai atsiranda režisierių ar net paties *repo* atstovų, kurie imasi kurti įvairius dokumentinius bei vaidybinius filmus šiomis temomis. Lietuvoje yra sukurtas tik vienas dokumentinio pobūdžio filmas, jo autorius ir režisierius – Erikas Toruntajėvas. Filmas, pristatomas kaip *repo* dokumentika, vadinasi „Tarp žemės ir dangaus“ (2012). 2012 m. JAV taip pat buvo sukurti trys dokumentiniai filmai apie *repo* bei *hiphopo* kultūrą apskritai, tačiau šiame tyrime analizuojamas tik vienas filmas – „Kažkas

iš nieko: *repo* menas“ (*Something from Nothing: The Art of Rap*) (rež. Ice-T ir Andy Baybutt). Tiek lietuviškas, tiek amerikietiškas dokumentiniai filmai siužeto atžvilgiu yra panašaus pobūdžio (abiejuose filmuose kalbinami atlikėjai, jų klausinėjama apie kūrybinę patirtį, *repo* reikšmę jų gyvenime, atliekami laisvojo stiliaus pasirodymai). Dėl šios priežasties filmuose atskleidžiamas problemas ir idėjas galima adekvačiau analizuoti, palyginimai tampa daug objektyvesni ir lygiavertiškesni nei, pavyzdžiui, lyginant interviu tipo filmą su sena filmuota medžiaga ar pan.

Tyrimui pasirinkti dokumentinio pobūdžio filmus nulėmė keletas priežasčių. Visų pirma, anksčiau minėtas lietuviškas dokumentinis filmas apskritai yra vienintelis filmas Lietuvoje apie *repq*. Kita vertus, pasirinkti dokumentinį filmą yra gana tikslingas sprendimas, nes dokumentika visuomet yra kritiška, objektyvi, o šiuo atveju – atskleidžia neiškraipytas bei tikslias atlikėjų mintis. Taigi, tam tikru požiūriu visą reikiamą informaciją galima sužinoti iš pirmų lūpų. Analizuoti skirtingų šalių dokumentikoje iškeliamas atlikėjų idėjas apie *repq* bei *hiphopq* yra reikšminga, nes tai padeda geriau suprasti konkrečios subkultūros, o šiuo atveju – vienos iš jos dalių sklaidą ir reikšmę platesniu mastu. Atitinkamai tai leidžia geriau suvokti pačių *reperių* požiūrį į jų kuriamą muziką bei jų buvimą tam tikroje subkultūrinėje terpėje.

Lietuviško dokumentinio filmo apie *repq* sukūrimas parodo, jog Amerikoje kilęs *hiphopo* judėjimas šiomis dienomis yra populiarus ir Lietuvoje. Taigi, šis tyrimas yra aktualus tuo, jog leidžia palyginti, kaip skirtingų šalių dokumentiniuose filmuose atsiskleidžia tos pačios subkultūros ypatumai. Dar kartą verta akcentuoti, jog *hiphopo* subkultūra gimė Amerikoje. O Lietuvoje *hiphops* yra invazinis reiškinys, kuris ilgainiui įgavo tam tikrą „lietuvišką“ bruožų. Šis straipsnis gali padėti geriau suvokti lietuvišką *hiphopq* kaip tam tikros kultūrinės išraiškos variantą. Išryškinant lietuviško *hiphopo* esmę, amerikietiškas *hiphops* naudojamas kaip pradinis atspirties taškas bei pirminė kultūra. Atitinkamai šis tyrimas gali padėti geriau suvokti ir kitus Lietuvoje populiarius judėjimus ar reiškinius, kurie atėjo iš užsienio šalių.

Atsižvelgiant į šiuos pastebėjimus bei naudojantis jau minėtais dokumentiniais filmais nuspręsta atlikti tyrimą, kuris padėtų išsiaiškinti, kokios problemos iškeliamos kaip svarbios, kas sieja ir daro panašius lietuvišką bei amerikietišką *repq*, kokie skirtumai išryškėja. Tad šio straipsnio pagrindi-

nis tikslas – išanalizuoti lietuviškame ir amerikietiška dokumentiniuose filmuose iškeliamas *hiphopo* atstovų mintis apie *repq* bei jo reikšmę, taip pat aptarti jų panašumus ir skirtumus. Siekiant įgyvendinti nusistatytą tikslą, buvo išsikelti šie uždaviniai: 1) apžvelgti Lietuvos ir Amerikos *repo* istoriją bei raidą; 2) aptarti lietuviško bei amerikietiško *repo* vaidmenį medijose; 3) išanalizuoti ir nustatyti, kokios idėjos ir problemos keliamos Lietuvos bei Amerikos dokumentiniuose filmuose apie *repq*. Tyrimo metu taikyti šie metodai: filmų analizė, interpretacinis, aprašomasis, istorinis bei lyginamasis metodai. Pagal išsikelto problematiką bei konkrečius reikalavimus tyrimo medžiagai atrinkti du dokumentiniai filmai apie lietuvių ir amerikiečių *hiphopo* subkultūrą bei *repq*. Atlikta filmų analizė ir teminė jų turinio segmentacija. Aprašomasis istorinis bei interpretacinis metodai taikyti stengiantis kuo išsamiau išanalizuoti bei išaiškinti amerikietiška ir lietuviškame filmuose atsiskleidžiančius pagrindinius istorinius momentus bei *reperių* požiūrį į juos. Pasitelkus lyginamąjį metodą, lyginta, kokios idėjos per istorinį, ekonominį bei kultūrinį kontekstą reiškiamos filmuose interviu su *reperiais* metu.

Literatūros apžvalga

Užsienyje *hiphopo* kultūros tyrinėjimams skirta nemažai mokslinių darbų. Jeffas Chingas savo moksliniame darbe „Negalime sustoti, nesustosime: hiphopo kartos istorija“ (*Can't Stop Won't Stop: A History of the Hip-Hop Generation*) (2007) nagrinėja pasaulio *hiphopo* kultūros šaknis, apžvelgia hiphopo iškilimą Šiaurės Amerikoje ir analizuoja jį kaip stiprų politinį bei socialinį užtaisą. Marina Terkourafi savo darbe „Globalaus hiphopo kalbos“ (*The Languages of Global Hip Hop*) (2010) į *hiphopą* žvelgia kaip į tam tikrą kintantį socialinį reiškinių, kuris keičiasi, atsižvelgiant į tai, kokioje šalyje vystosi, kokia tos šalies ekonominė ar politinė padėtis ir pan. Murray'us Formanas ir Markas Anthony'is Nealas veikale „Tai – sandūra! Hiphopo studijų vadovas“ (*That's the joint! The Hip-Hop Studies Reader*) (2004) atkreipia dėmesį į vis labiau komerciniu tampantį amerikietišką *repq* ir jo išraiškas. O Wiliamas Ericas Perkinsas savo knygoje „Žinių įteigimas – kritiniai rašiniai apie *repo* muziką ir hiphopo kultūrą“ (*Droppin' Science – Critical Essays on Rap Music and Hip Hop Culture*) (1996) atkreipia dėmesį į moterų *repq* bei per jį kuriamas lingvistines prasmes, čia jis taip pat nemažai dėmesio skiria įvairioms *repo* muzikos žanro atšakoms

bei tarp jų išryškėjantiems skirtumams. Nors paminėtos temos straipsnyje įdėmiau nenagrinėjamos, tačiau jos yra vertos platesnio žvilgsnio. Reikia pažymėti, kad Lietuvoje *hiphopo* tema literatūros ir šaltinių nėra itin daug, nes autoriai, rašantys subkultūrų temomis, labiau orientuojasi į kiekvienai subkultūrai būdingus bruožus ar stereotipus. Tačiau atskiri jos segmentai, ypač žmonių asmeninis santykis su subkultūra ir jos bendruomene bei tai, kokiais aspektais asmuo save priskiria subkultūrai, iš etnologų, sociologų bei kitų mokslininkų sulaukia gerokai mažiau dėmesio. Mokslinių darbų apie dokumentinius filmus subkultūrų ir ypač *hiphopo* tema Lietuvoje neaptikta. Šiek tiek informacijos buvo rasta Egidijos Ramanauskaitės knygoje „Subkultūra: fenomenas ir modernumas“ (2004). Mokslininkė gana plačiai apžvelgė skirtingų subkultūrų, tarp jų ir *hiphopo*, judėjimą Lietuvoje. Čia autorė šiek tiek aptarė ir ankstyvąją *repo* muzikos Lietuvoje istoriją. Taigi, šioje knygoje rasta informacija ne tik pravertė apžvelgiant Lietuvos *hiphopo* istoriją, bet ir buvo naudinga darbe taikant analizės metodą. Vertingos informacijos rasta Tomo Pabedinsko ir Rasos Pranskevičiūtės knygoje „Subkultūra“ (2012), taip pat Redos Šatūnienės straipsnyje „Jaunimo subkultūrinės saviraiškos reikšmė socializacijos procese“ (2009). Šiuose darbuose pateiktos žinios padėjo susisteminti tyrimo metu gautus rezultatus ir tiksliau apibrėžti *repo* atstovų santykį su jų subkultūra.

Pagrindiniai šaltiniai analizuojant Lietuvos bei JAV *reperių* požiūrį į *hiphopo* subkultūrą bei *repą* – tai dokumentiniai filmai „Tarp žemės ir dangaus“ (2012) bei „Kažkas iš nieko: *repo* menas“ (2012). Abu filmai yra pateikti internetinėje svetainėje www.youtube.lt. Analizuojant šiuos filmus siekiama išsiaiškinti, kaip *hiphopo* subkultūra bei viena pagrindinių jos sudedamųjų dalių – *repas* – reiškiasi skirtingų šalių kontekste bei kokią reikšmę *repi* suteikia patys *reperiai*.

Lietuviškas ir amerikietiškas *repas* dokumentikoje

Prieš pradėdant plačiau kalbėti apie *repo* vaidmenį medijoje, ypač dokumentikoje, visų pirma reikėtų apibrėžti amerikietiško bei lietuviško *repo* sąvokas. Šiame tyrime amerikietišku *repu* yra laikomas muzikos žanras, kuris prasidėjo tokiuose Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) rajonuose, kaip Bronksas, Harlemas ir Komptonas, bei atitinkamai pasklido visoje JAV teritorijoje (Connell, Gibson 2003). Taigi, amerikietiškas *repas* šiuo atveju

čia labiausiai siejamas su geografiniu bei atlikėjo kilmės aspektu. Kitaip tariant, tyrimui yra svarbus būtent pirminis *hiphopo*, kartu atitinkamai ir *repo*, kultūrinis židinys. O lietuviškas *repas*, kuris šiuo atveju užima antrinės kultūros vaidmenį, šiame tyrime taip pat bus siejamas geografiniu bei kilmės požiūriu. Taip pat verta pabrėžti, jog lietuviškas *repas* turi būti atliekamas lietuvių kalba, o jo atlikėjai taip pat turi būti lietuviai. Taip atmetami tie atvejai, kai Lietuvoje gyvenantys lietuviai atlikėjai *repuoja* rusiškai, lenkiškai ir pan. (hip-hop 2017).

Repas, kaip ir kiti muzikos žanrai, yra plačiai pasklidęs ir vartojamas internetinėje erdvėje. Įdomu, jog amerikietiškas *repas* gana dažnai yra pasitelkiamas ir komerciniais tikslais. Jį galima išgirsti ne tik įvairiuose filmuose apie gangsterių gyvenimą, bet ir reklamose (Noz 2011). Toks platus amerikietiško *repo* naudojimas įvairiose medijos formose rodo pasitikėjimą juo, kaip žanru. Atitinkamai tai parodo, jog *repas* jau seniai yra virtęs globaliu muzikos žanru. Ši tendencija priverčia atsigręžti į Lietuvą ir paklausti, kokią padėtį Lietuvos medijose užima *repas*? Šio žanro muziką galima išgirsti tokiuose filmuose, kaip „Lengvai ir saldžiai“ (rež. I. Miškinis, 2003), „Baasmė“ (rež. R. Lavrynovyčius, 2006), taip pat „Gautas iškvietimas“ (rež. T. Vidmantas 2016). Itin mažas filmų kiekis, kuriuose skamba *repas*, parodo ne tik Lietuvos kino industrijos problemas, kurias atskleidžia tai, jog per metus Lietuvoje dažniausiai sukuriama tik apie 10 ilgametražių filmų (Kinfo 2016). Kartu ši situacija parodo, kokia maža yra lietuviško kino bei muzikos rinka. Taip pat atskleidžiamas ir daugelio kūrėjų konservatyvumas, kuris pasireiškia baime rizikuoti ir naudoti įvairesnio žanro muzikos stilius savo filmų garso takeliuose.

Taigi, *repo* muzika platesnei auditorijai skirtuose kūriniuose Lietuvoje yra gana retas reiškinys. Greičiausiai šią situaciją paaiškina tai, jog Lietuvoje bene vienintele *repo* grupe yra pripažįstama grupė „G & G Sindikatas“. Palankų požiūrį į šią grupę kuria jos narių patriotinės pozicijos bei visuomenėje pripažįstami jų autoritetai. Dar labiau šios grupės autoritetą sustiprina tai, jog jos lyderis Gabrielius Liaudanskas-Svaras 2013 m. iš Lietuvos Prezidentės Dalios Grybauskaitės gavo valstybinį ordiną „Už nuopelnus Lietuvai“ (Petkūnaitė 2013). Šis kontekstas yra itin svarbus vertinant „G & G Sindikatą“ kaip vieną iš labiausiai Lietuvoje žinomų ir vertinamų *repo* grupių. Yra žinoma, jog šiuo metu gana daug dėmesio sulaukia naujos kartos grupė „Lilas ir Inomine“, tačiau net ir šios grupės lyderis

Lilas (Konstantinas Kiveris) pripažįsta, kad jų muzikai dažnai prilipdoma *popso* etiketė (Stankevičius 2016). Taigi, net buvimas viena populiariausių *repo* grupių Lietuvoje neužtikrina lengvos integracijos į medijas, tačiau tokia padėtis vis tiek suteikia tam tikrą teisę sulaukti bendradarbiavimo pasiūlymų. Pavyzdžiui, 2016 m. ši grupė gavo galimybę sukurti olimpinės Lietuvos rinktinės himną ir šia galimybe pasinaudojo (Delfi 2016). O visos kitos grupės ir atlikėjai yra labiau pagrindžio kultūros atstovai arba laikomi ne tokiais autoritetingais, jog galėtų dalytis muzika su platesne auditorija.

Lyginti Lietuvos ir JAV atlikėjų vertybinį požiūrį į *repq* per dokumentinius filmus nuspręsta dėl šiuose filmuose dominuojančio apibrėžtumo, tam tikrų rėmų, kurie aiškiai nusako tematiką, nustato konkrečius filme pasirodančius asmenis ir jų veiksmus. Tai yra pakankamai „saugus“ ir gana tiksliai dviejų šalių subkultūras leidžiantis palyginti pasirinkimas, atsižvelgiant į tai, kad imties požiūriu Lietuvos ir JAV *hiphopo* subkultūros yra nelygiavertės. Taip pat verta atkreipti dėmesį į tai, jog Lietuvos *hiphopas* nebuvo tiesiogiai paveiktas JAV *hiphopo*. Daugelis Lietuvos *reperių* įvairiuose interviu teigia, jog įtaką jų kūrybai bei apsisprendimui ateiti, o vėliau ir likti *hiphopo* judėjime padarė Rusijos *hiphopo* subkultūra (Stankevičius 2011). Taigi, atsižvelgiant į šį faktą, galima sakyti, jog Lietuvos *hiphopas*, lyginant su JAV, yra tarsi nauja subkultūra arba subkultūros hibrido (Rusijos *hiphopo*) paveiktas judėjimas. Žinoma, teminiu ir kultūriniu požiūriu Rusijos *repas* lietuviškajam yra daug artimesnis, tačiau norint geriau pažinti savo šalies kultūrinį darinį verta jį palyginti su pradiniu „kultūriniu židiniu“. Atsižvelgiant į JAV *hiphopo* subkultūros platumą ir įvairiapusiškumą, konkretaus amerikietiško filmo pasirinkimas, kurio žanras ir pats pastatymo būdas yra gana panašus į lietuvišką (kaip jau buvo minėta įvade, Lietuvoje yra tik vienas dokumentinis tokio tipo filmas), yra itin geras pasirinkimas norint išvengti abejotino tyrimo bei analizės. Kitaip tariant, atsižvelgiant į Lietuvos ir JAV subkultūrinį nevienalytiškumą, tyrimui daug prasmingiau rinktis konkrečius medijos kūrinius, kurie yra iš anksto žanriškai apibrėžti.

2012 m. JAV taip pat buvo sukurti trys dokumentiniai filmai apie *repq* bei *hiphopo* kultūrą apskritai – „Sukilimas: hiphopo ir Los Andželo riaušės“ (*Uprising: Hip Hop and the LA Riots*) (rež. Mark Ford), „Paragauk šito“ (*Sample This*) (rež. Dan Forrer) ir „Kažkas iš nieko: *repo* menas“ (*Something from Nothing: The Art of Rap*) (rež. Ice-T ir Andy Baybutt). Pirmasis filmas daugiausia kalba apie rasinę

bei socialinę nelygybę Los Andžele XX a. 8–9-ajame dešimtmetyje. *Repas* pastarajame filme labiau užima foninę poziciją, jis čia pateikiamas kaip nesitaikstymo su rasine nelygybe padarinys. Tačiau plačiau apie *hiphopo* subkultūros atsiradimą, jos ideologiją bei misiją čia nėra kalbama. Filme „Paragauk šito“ labiau pabrėžiama istorinė *hiphopo* raida, patys atlikėjai čia dalijasi prisiminimais apie šios subkultūros atsiradimą, tačiau gana mažai ją vertina iš asmeninės perspektyvos. O filme „Kažkas iš nieko: repo menas“ daugiausia dėmesio skiriama individualioms atlikėjų patirtims bei jų asmeniniam požiūriui į *repo* muziką. Šiame filme, panašiai kaip ir lietuviškame, siužetas susideda iš kelių tarpusavyje susijusių dalių – laisvojo stiliaus partijų, muzikinių intarpų bei interviu su *repo* kūrėjais.

Todėl optimalus ir artimiausias variantas lietuviškajam filmui „Tarp žemės ir dangaus“ (rež. E. Toruntajevs) yra filmas „Kažkas iš nieko: repo menas“, kuris pasirinktas tyrimui. Analizuojant šiuose filmuose pateiktą medžiagą buvo siekiama atkreipti dėmesį į *repo* atlikėjų kūrybines patirtis, jų kuriamą muziką, kūrybos būdus bei technikas, bendradarbiavimą tarp atlikėjų bei asmeninį atlikėjų požiūrį į *repo* muziką.

Sentimentaliai lietuviškas požiūris į *repą*

Lietuviškame filme „Tarp žemės ir dangaus“ iš viso buvo pakalbintas 41 *reperis*. Verta atkreipti dėmesį, jog filme atlikėjų buvo ir daugiau, tačiau ne visi iš jų kalbėjo. Kai kurie atlikėjai dalyvavo tik kaip vienos ar kitos muzikinės grupės dalis. Atmetant muzikinius bei laisvojo stiliaus interpus galima apskaičiuoti, jog vienas atlikėjas vidutiniškai kalba apie 1 minutę. Lietuviškame dokumentiniame filme daugiausia dėmesio buvo skiriama *hiphopo* terminų, *MC* bei buvimo *reperiu* reikšmės aptarimui. Taip pat atlikėjai nemažai laiko skyrė svarstydami, koks iš tiesų Lietuvoje turėtų būti *repas*, kuo jis reikšmingas patiems kuriantiesiems, kokią žinutę turėtų perduoti ši kūryba ir pan. Filme atlikėjai kalbėjo monologu, todėl galima numanyti, jog režisieriaus ar kito kalbinusio asmens klausimai liko už kadro. Toks sprendimas šiek tiek susiaurino pačių atlikėjų kalbėjimo galimybes, nes nesant diskusijos *reperiai* savaime atskleidžia mažiau informacijos.

Pradedant plačiau kalbėti apie dokumentiniame filme „Tarp žemės ir dangaus“ atsiskleidžiantį lietuvių atlikėjų požiūrį į *repą*, verta atkreipti dėmesį į tai, jog šio filmo trukmė yra tik 57 minutės. Dalį filmo medžiagos sudaro įvairūs intarpai iš atlikėjų pasirodymų koncertuose, taip pat

improvizuotos laisvojo stiliaus dalys. Taigi, galima suprasti, jog maždaug tik pusę šio filmo sudaro grynas atlikėjų kalbėjimas ir jų diskusijos apie *repq*. Iš dalies tai gali nulemti ne visai lygiavertį palyginimą su JAV dokumentiniame filme išreikštomis amerikiečių atlikėjų mintimis. Kita vertus, skirtinga filmų trukmė taip pat yra tam tikras kultūrinius skirtumus atskleidžiantis niuansas, kuris tik dar labiau pabrėžia nevienodas kultūrinės tradicijas, o kartu ir *hiphopo* subkultūros masto skirtumą.

Peržiūrėjus lietuvišką dokumentinį filmą apie *repq* „Tarp žemės ir dangaus“ galima pastebėti, jog atlikėjai itin daug dėmesio skiria svarstydami, kas apskritai yra tokios sąvokos, kaip *reperis*, *MC* ir kaip jos reiškiasi *hiphopo* erdvėje. Daugelis gana aiškiai atskiria lietuvišką *hiphopo* subkultūrą nuo kitų šalių subkultūrų ir stengiasi įvardyti, kuo ji yra kitokia, kuo skiriasi ir kas lietuviškoje erdvėje nepritinka. *Repo* grupės „JBC“ narys Broo (Youtube.com 2017, 5.25 min.) teigia, jog Lietuvoje *repas* yra labiau pogrindinis, nes jis čia ne toks populiarus, kad būtų galima *reputoti* apie prabangų gyvenimą ir pan. Pushaz (Youtube.com 2017, 27.45 min.) teigia, jog *repas* nėra toks apčiuopiamas dalykas kaip buvimas *MC*, nes tai ne vien tik mikrofono laikymas rankoje ir kalbėjimas su publika. *Repas*, anot Pushaz, yra galimybė būti laisvam ir kalbėti laisvai, taip pat jis *repq* įvardija kaip vieną iš saviraiškos būdų. Lilas (Youtube.com 2017, 5.05 min.) teigia, kad Lietuvos rinka yra per maža, jog *reperiai* sau galėtų leisti aplinkiniams demonstruoti išorinį blizgesį ir važinėti prabangiomis mašinomis. Taip pat jis atkreipia dėmesį į tai, jog greičiausiai tai nepatiktų ir Lietuvos žmonėms, nes jie taip pat vertina paprastumą ir tai, jog *reperiai* atskleidžia kasdienį žmonių gyvenimą. Taigi, galima susidaryti įspūdį, jog Lietuvos *hiphoperiai* asmeniškai patys sau yra gana aiškiai nusibrėžę žanrines *repo* ribas ir tiksliai žino, ką per jį norėtų išreikšti ir kokias auditorijas jis yra skirtas.

Reperis Svaras (Youtube.com 2017, 8.45 min.) pažymi, jog laikui bėgant klausimas „Kas yra *repas*? Ir ką jis veikia?“ tiesiog praranda reikšmę, nes vertybinė (o kartu ir praktinė) *repo* pusė tampa gerokai svarbesnė negu ideologinė, kurios dažnai laikosi *hiphopo* subkultūros naujokai. Svarstydamas, kas yra *MC*, Svaras teigia, jog „visų pirma tai yra žinutė. Jei neturi ko pasakyti, tai geriau nesakyk nieko. Pradžioje tai gali būti žaidimas, kol tu mokaisi“ (Youtube.com 2017, 12.01 min.). Taigi, atlikėjas tarsi pabrėžia, kad buvimas *reperiu* ir dalyvavimas apskritai visoje *hiphopo* veikloje nėra toks lengvabūdis dalykas, kaip dažnai gali pasirodyti iš šalies. Galima

pažymėti, kad buvimą *reperiu* Svaras prilygina tarsi misijai, kurios metu atlikėjas turi kurti prasmingai, kokybiškai ir kartu perduoti žinią savo klausytojams.

Grupės „Tie geresni“ atlikėjas Boostas teigia (Youtube.com 2017, 12.01 min.), jog šiais laikais *repo* muzikoje atsirado gana nemažai pokyčių, nes, anot jo, daugelis orientuojasi į pinigus. Boostas teigia, jog dabar daugelis kuria *repą* ne dėl vertybinių paskatų, o tik dėl to, jog turi tam galimybių. Taigi, remiantis šiais pastebėjimais galima teigti, jog lietuviškame *repo* pasaulyje yra atsiradęs susiskirstymas tarp pagrindinių atlikėjų, kurie viską daro iš idėjos, ir tarp tų, kurie siekia pakelti savo prestižą bei iš to užsidirbti pinigų. Taip yra todėl, kad čia kultūra kinta keičiantis socialinėms aplinkybėms ir, įgydama naujus vaidmenis visuomenėje, išskyla įvairiomis, dažnai neįprastomis, taip pat greitai kintančiomis formomis (Pabedinskas, Pranskevičiūtė 2012). Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos *repi* jau yra apie 30 metų, galima spręsti, jog per šį laikotarpį įvyko daug pokyčių. Pasikeitė net kelios *reperių* kartos, atsirado įdomesnio ir modernesnio skambesio, atitinkamai į viešumą išėjo ir daugiau tokių atlikėjų, kurie iš esmės nelabai sukuria didesnės meninės vertės muzikos. Pavyzdžiui, dabartinį amerikietišką *poprepą* kuriantis *reperis* MadManey viename iš savo interviu užsimeina apie tarp kai kurių atlikėjų tvyrančias įtampas dėl nesutampančio požiūrio į kūrybą (Irytas 2014). Taigi, galima teigti, jog patys *reperiai* pastebi ir aiškiai įvardija dabartinius pokyčius *repo* srityje. Minėtus pokyčius jie vertina gana neigiamai, nes pats *repo* pasaulis tampa ne vien tik vieninga ir bendras idėjas brandinančia erdve, bet ir tam tikru kovos ringu, kuriame kiekvienas atlikėjas turi apginti savo kūrybinį stilių.

Analizuojant lietuvišką dokumentinį filmą, taip pat galima pastebėti tam tikrų svarbių momentų, kai atlikėjai netiesiogiai įvardija asmenis ir kultūrinius įvykius, kurie padarė įtaką jų *repavimo* stiliui, vertybinėms nuostatoms. Pavyzdžiui, *reperis* Micro One pasidalijo prisiminimu (Youtube.com 2017, 5.50 min.) apie tai, kaip jo mama iš užsienio parvežė filmo „8 mylia“ DVD, kuriame pagrindinį vaidmenį atliko vienas garsiausių JAV *reperių* Eminemas (IMDB 2017). Micro One prisiminė, kaip jį pribloškė tai, jog filme buvo pavaizduota daug įvairios rasės, amžiaus bei lyties žmonių, kurie *repavo*. Tuomet, anot Micro One, jis suprato, jog *repuoti* gali bet kas. Iš esmės jo pastebėjime yra daug tiesos, nes atlikėjas netiesiogiai įvardijo *repo* universalumą ir jo pritaikomumą daugelyje sričių. Šio mu-

zikinio stiliaus universalumą pabrėžia ir tai, jog 2002 m. Niujorke buvo įkurta *hiphopo* asociacija, kuri skelbia, jog *hiphopu* siekia pagerinti kritinių žmonių mąstymą, padaryti įtaką konstruktyviems socialiniams pokyčiams ir pan. (Idealist 2017). Tokio tipo edukacinėmis temomis yra išleista ne viena knyga, kas taip pat parodo, jog *hiphopas* ir ypač *repo* muzika yra universalūs ir tinkami tiek klausyti, tiek patiems juos kurti bet kuriame amžiaus tarpsnyje, neatsižvelgiant į rasę ar socialinę padėtį.

Tačiau *repo* muzika nėra tik mokymosi ar mokymo priemonė, ją, remiantis filme dalyvavusiais pašnekovais, taip pat galima laikyti tam tikra komunikacijos forma. „Paneigdami tam tikras visuomenės normas ir kurdami savas, subkultūros atstovai kuria subkultūrą kaip atsvarą dominuojančiai kultūrai, kuri netenkina jų poreikių“ (Šatūnienė 2009). Šią mintį patvirtina ir *reperis* Skrebe (Youtube.com 2017, 29.13 min.), manantis, jog *repas* yra tam tikra žinutė, kurią atlikėjai perduoda savo sukurtu tekstu. Jo nuomone, klausydami vienas kito kūrybinių atlikėjų netiesiogiai tarpusavyje bendrauja ir dalijasi savo pasaulėžiūra. Atitinkamai žmonės, kuriuos sieja *repo* muzika, jis įvardija kaip atskirą kultūrą ir bendruomenę. O Lilas teigia (Youtube.com 2017, 37.16 min.), jog, norint suprasti pagrindinę *repo* muziką, pirmiausia jos reikėtų daug paklausti. Kitaip tariant, jis atkreipia dėmesį, jog daugeliui žmonių iš pirmo karto ji gali nepatikti, todėl tai atitinkamai paaiškina ir tam tikrą paties *hiphopo*, kaip subkultūros, vaidmenį. Jeigu *repo* muzika Lietuvoje turėtų tokią plačią auditoriją kaip ir *popsas*¹, tuomet vargu ar būtų galima diskutuoti apie *repo* muzikos problemas, jos ideologijas ir pan. Labai tikėtina, jog *repo* muzika tiesiog labai sparčiai susiniveliuotų su *popsu* muzika ir prarastų savo vertybinį pagrindą.

Reperis Vaiper (Youtube.com 2017, 18.31 min.), aptardamas *repo* kūrimo technikos temą, atkreipia dėmesį, jog neverta akiai sekti autoritetais, nes vėliau tokia veikla gali nuvesti į beprasmius ieškojimus. Jo nuomone, geriausia išsirinkti keletą gerų atlikėjų, kurie išties patinka, ir išstudijuoti jų atliekamą muziką bei įvairias technikas bei pritaikyti vieną kitą niuansą savo kūryboje. Taip jis netiesiogiai pripažįsta, jog lietuviškas *repas* yra iš kitos šalies atėjęs kultūrinis reiškinys ir norint jį išlaikyti unikalų privalu įnešti savo indėlį, o ne tik kopijuoti. Unikalumo temą *repuojant* nagrinėja

¹ *Popsas* – pigus, niekuo neypatingas, banalus, pasižymintis ne itin dideliu meniškumo lygiu, įtinkantis daugumos skoniui muzikinis kūrinys. Prieiga internetu: <<https://www.zodynas.lt/jaunimo-zodynas/P/popsas>> [žiūrėta 2017 12 01].

ir atlikėjas Domas (Youtube.com 2017, 40,48 min.), kuris teigia, jog bene svarbiausia savybė *repo* muzikoje yra atvirumas. Anot jo, daugelis *reperių* tokioje mažoje šalyje kaip Lietuva sudaro gana pilką masę, nes *repuoja* apie panašius dalykus kaip dauguma ir bijo išsišokti. Domo nuomone, svarbiausia nebijoti atvirai pateikti savo nuomonės įvairiais atlikėjų jaudinančiais klausimais, nes iš esmės tokio požiūrio laikymasis atitinka esmines *hiphopo* subkultūros vertybes.

Apibendrinant dokumentiniame filme išsakytas *hiphopo* atstovų mintis apie *repą*, galima susidaryti įspūdį, jog lietuviškas *repas* dar yra tam tikrame formavimosi etape. Tokį įspūdį sustiprina nevienareikšmės atlikėjų nuomonės. Vieni *reperiai* labiau iškelia *hiphopo* subkultūros vertybes ir labiau diskutuoja apie tai, koks išties turėtų būti *repas* ir kokios vertybės jame turėtų atsiskleisti. Kiti atlikėjai daugiau orientuojasi į *repą* kaip kultūrinį produktą, kurį galima parduoti. Ši dalis atstovų daugiausia dėmesio skiria svarstymui apie tai, ką reikėtų daryti ir ko nedaryti, kad lietuviškas *repas* sulauktų daugiau dėmesio ir būtų gerai perkamas. Visi šia tema kalbėję atlikėjai vienareikšmiškai sutiko su tuo, kad lietuviško *repo* populiarumas tikrai nepadidėtų, jei būtų pradedama *reputoti* apie prabangų gyvenimą, nes tokia tematika paprasčiausiai neatitiktų didžiosios dalies auditorijos gyvenimo realijų.

Klausantis atlikėjų nuomonių apie *repą* jaučiamas tam tikras emocionalumas, kuris parodo, kad patiems subkultūros nariams ši tema yra itin svarbi ir greičiausiai dažnai priverčianti save vienaip ar kitaip identifikuoti. Akivaizdu, kad patys *reperiai* dar iki galo nėra tikri tuo, ką daro, jie labiau remiasi neapčiuopiamomis idėjomis bei vertybėmis, o savo asmeninę patirtį tarsi nustumia į šoną, nuvertina, jaučiamas lengvas neūtikrintumas tuo, kas sakoma. Vyresnioji *repo* muzikos atstovų karta turi daugiau pasitikėjimo, nes į didžiąją dalį su subkultūra ar jų pačių muzikine karjera susijusių įvykių žiūri retrospektyviai. Todėl vyresnės kartos atstovai gali sau leisti atsiriboti nuo tradicinių *repo* vertybių ir savais žodžiais paaiškinti, ką tai jiems duoda. Kita vertus, vyresnės kartos atstovams lengviau įvardyti *repo* reikšmes dar ir dėl to, jog jie „greičiausiai tik kopijavo šios kultūros išraiškas, tačiau nesigilino į jos prasmes“ (Medzevičius 2008). Dauguma atlikėjų *repą* įvardijo kaip saviraiškos formą, kuri jiems padeda išsilaisvinti, išreikšti savo patirtis ir pastebėjimus bei juos perduoti publikai. Taip pat tarp Lietuvos *reperių* vyrauja nuomonė, jog *repo* muzika yra ir bendravimo

forma ne tik su publika, bet ir su kitais atlikėjais. Daugelis atlikėjų kalbėjo apie tai, kaip svarbu yra laikytis vertybių, tačiau retas kuris jas konkrečiai įvardijo. Tačiau iš bendro filme esančio konteksto galima spręsti, jog jie vertybėmis laiko atviros nuomonės išsakymą apie aplinkinius dalykus, nepasidavimą komercijai, siekimą būti unikaliam, kurti ką nors tokio, iš ko žmonės galėtų pasisemti minčių ar pasimokyti ir pan.

Taigi, iš esmės galima pažymėti, jog atlikėjai, kalbėdami apie lietuvišką *repą*, neturi konkretaus jo apibrėžimo, dažnai bando jį apibrėžti vartodami papildomus *hiphopo* pasaulyje žinomus terminus, kartais net atrodo, jog labiau kalba ne apie Lietuvos *repą*, o apskritai apie *repą* kaip kultūrinį reiškinį.

Komerciškai sėkmingas amerikietiškas *repas*

Amerikietiško dokumentinio filmo „Kažkas iš nieko: repo menas“ trukmė yra 106 minutės, taigi jis yra bene dvigubai ilgesnis negu lietuviškas dokumentinis filmas (IMDB 2017). Čia taip pat pasitaiko nemažai laisvojo stiliaus partijų, tačiau vis dėlto didžiąją filmo dalį sudaro interviu su atlikėjais. Filmu metu iš viso pakalbinti 49 atlikėjai. Tokie filme pasirodantys *reperiai* kaip Eminemas, Dr. Dre, Snoop Dogg, Kanye West, yra žinomi pasauliniu mastu, todėl jų nuomonėms, kaip reprezentuojančioms bendrą požiūrį, tyrime skirta daugiau dėmesio. Amerikietiškame dokumentiniame filme didžioji dalis *reperių* prakalba maždaug apie 1,5 minutės, tačiau minėtų garsesnių atlikėjų nuomonėms skiriama po 3 ir daugiau minučių. Taigi, šis laiko skirtumas tik dar labiau pabrėžia mintį, jog garsesni atlikėjai arba turi daugiau ką pasakyti, arba jų mintys laikomos reikšmingesnėmis. Iš anksto vertėtų atkreipti dėmesį į tai, jog filme kalbėdami apie *repą* atlikėjai gana emociškai atsiliepia apie savo kūrybines patirtis kuriant šį muzikos žanrą, šias patirtis perteikia simboliškai, itin pabrėžia savo asmeninius išgyvenimus. Filme daugiausia dėmesio skiriama kūrybinės technikos, istorinių momentų, autoritetų reikšmės, bendradarbiavimo su kolegomis bei kitoms temoms. Taip pat, priešingai nei lietuviškame filme, čia aiškiai išryškėja interviu formatas. Galima aiškiai girdėti, kaip filmo metu režisierius ir *reperis* Ice-T uždavinėja klausimus, papildo pašnekovus ar net pasidalija savo patirtimi. Toks kūrybinis sprendimas sustiprina pokalbių unikalumą bei padeda patiems atlikėjams pateikti daugiau informacijos.

Vienas garsiausių pasaulio *reperių* Eminemas atskleidžia (Youtube.com 2017, 61 min.), jog *repuojant* jam labiausiai patinka jausmas, kai žodžiai tarsi primena dėlionės detales ir jam kiekvieną detalę reikia įdėti į tinkamą vietą. Anot jo, tai leidžia pasitikrinti kūrybiškumą bei įsitikinti, kiek tinkamų žodžių jis gali sugalvoti. Eminemas taip pat pabrėžia asmeninę bei gydomąją *repo* naudą. Atlikėjas teigia, jog be *repo* kai kurių dalykų savo gyvenime jis būtų greičiausiai neįveikęs. Galima numanyti, kad dalydamasis tokiomis mintimis galvoje jis turi savo gyvenimo laikotarpį, kai buvo priklausomas nuo narkotikų (Eells 2011). Remiantis požiūriu, jog dažniausiai priklausyti įvairioms subkultūroms renkasi tie žmonės, kurie nesugeba atitikti aukštų visuomenės keliamų reikalavimų arba su tais reikalavimais nesutinka, galima teigti, jog subkultūra, o šiuo atveju – *hiphopo* kultūrinė erdvė, gali tapti tam tikru socialinio saugumo garantu (Williams 2007). Sprendžiant iš Eminemo pasakojimų galima teigti, jog galimybė kurti *repo* muziką ir per ją išsikalbėti buvo vienas iš būdų, kuris jam padėjo išgyti nuo narkotikų priklausomybės, taip pat pasidalyti visais su priklausomybe susijusiais išgyvenimais. Taigi, čia atlikėjas atskleidžia *repo*, kaip uždaros muzikinės bendruomenės, naudą kuriančiam individui.

Gana įdomiomis mintimis apie *repo* tekstų rašymą pasidalijo *reperis* Ras Kass. Jis prisimena, kaip būdamas moksleivis iš mokyklos pavogė suolą ir jį parsitempė į savo namus. Šis suolas jam tapo tarsi darbo stalu, prie kurio Ras Kass pradėjo rašyti savo pirmuosius tekstus. Anot jo, minėtasis suolas tapo jo komforto zona, kurioje jis jautėsi puikiai (Youtube.com 2017, 65.28 min.). Kitaip tariant, atlikėjas susikūrė tam tikrus rėmus, kurie jam padėjo jaustis saugiai ir laikytis tam tikrų savo susikurtų *repo* tekstų rašymo taisyklių. Kai jo muzika tapo atpažįstama ir jis užsimanė išleisti muzikinę plokštelę, Ras Klass apsilankė pas muzikos prodiuserį Dr. Dre ir šis visiems savo „auklėtinams“ įteikė užrašų knygutes bei liepė rašyti visur ir visada. Kitaip tariant, čia atlikėjas gavo pamoką, jog tikram *reperiui* svarbu nepriširti prie konkrečios vietos, nes įkvėpimo ir refleksijos šaltiniai yra visur, ne tik ten, kur patogiu. Kadangi internete galima rasti daugybę straipsnių, kurie taip pat moko, kaip parašyti gerą *repo* tekstą, galima spręsti, jog *reperių* bendruomenėje taip pat yra svarbu gauti naudingų pamokų iš savo autoritetų ar daugiau išmanančių atlikėjų (March 2013).

Atlikėjas KRS-One (Youtube.com 2017, 76.10 min.) taip pat aptaria kūrybingumo temą, tačiau čia ji labiau nukreipta į laisvąjį stilių. Filme jis

pasidalija prisiminimu apie tai, kaip pirmą kartą sudalyvavo *McBattle*. Atlikėjas pasakoja, jog nebuvo užsiregistravęs kaip dalyvis, tačiau jį užkabino vienas iš *repuojančių* dalyvių, todėl KRS-One buvo priverstas apsiginti tokiu pat būdu. Jo nuomone, *McBattle* yra legalus būdas išsiaiškinti santykius nesišaudant ir nesimušant. Ši įžeidinėjimų tradicija *repo* erdvėje per tam tikrą meninę formą padeda atlikėjams išsikrauti ir išvengti nereikalingų konfliktų (Cutler 2007, 17). Tačiau iš atlikėjų interviu galima suprasti, kad įvairios *repo* kovos buvo populiareesnės *hiphopo* subkultūros pradžios laikais, kai daugelis ieškojo būdų, kaip išsiskirti ir atkreipti į save dėmesį. Šiandien labiau išryškinamas gana globalus *repo* žvaigždės įvaizdis. Tokio įvaizdžio gajumą galima suprasti ne tik iš to, kad JAV yra itin daug pasauliniu mastu garsių *reperių*, bet ir iš to, kad jie patys neteigia priklausantys pagrindinei kultūrai. Pavyzdžiui, *reperis* ir kartu filmo „Kažkas iš nieko: *repo* menas“ režisierius Ice-T dalijasi gudrybėmis, kurios jam padeda tais atvejais, kai suklysta *repuodamas* scenoje ar pamiršta žodžius (Youtube.com 2017, 86.76 min.). Ice-T minėti triukai yra pateikiami taip, lyg juos dažnai tektų taikyti praktikoje, tad tik dar labiau išryškinama tendencija, jog *repo* muzikos kūrimas ir jos atlikimas JAV yra ne pomėgis, o darbas, už kurį mokami pinigai.

Hiphopo subkultūros ir *repo*, kaip tam tikro žanro muzikos industrijos, įvaizdį dar labiau pabrėžia interviu su jau minėtu muzikos prodiuseriu Dr. Dre. Jis tik dar labiau sustiprina įspūdį, jog šiuolaikinis *repas* nėra vien tik idėjinio judėjimo dalis ar pramoga. Tačiau Dr. Dre pasakojime vis tiek atsiskleidžia tam tikros *hiphopo* ideologijos. Jis atkreipia dėmesį į tai, kaip svarbu yra pajauti naują atlikėją ir suprasti, ką jis galvoja bei ko nori – toks įsijautimas į žmogų padeda sukurti geresnį muzikinį produktą (Youtube.com 2017, 89.59 min.). Kartu tokia darbo metodika verčia tiek patį prodiuserį, tiek atlikėją įsigilinti į vertybes bei perteikiamą žinutę, kurią *reperis* išreiškia kūrinio žodžiais. Tačiau kitas filme pasirodęs *reperis* Snoop Doggas teigia, jog reikia branginti, saugoti ir puoselėti savo kuriamą muziką, nes vieną dieną ji turės savo vardą, prekės ženklą (Youtube.com 2017, 97.69 min.). Šis pasakymas skamba gana dviprasmiškai, nes, viena vertus, nors ir pabrėžiama pagarba savo veiklai, kita vertus, ji sukomercinama. Taigi, galima pažymėti, jog Amerikos *reperiai* nei pačios *hiphopo* subkultūros, nei *repo* nelaiko ideologiniu stabu. *Repo* muziką jie priima kaip savo

kasdienio gyvenimo dalį, pagal savo supratimą stengiasi gerinti jos kokybę ir iš to uždirbti pinigų.

Vienoje filmo „Kažkas iš nieko: repo menas“ dalyje atlikėjas Snoop Doggas paklaustas, kas jam yra *repas*, atsako, jog *repas* jam yra sportas. Jis teigia, kad bandydamas kurti naują dainą rūko daug žolės, kartais pasiviečia merginų, klauso 7–9-ojo dešimtmečių muzikos ir tai jį dažniausiai įkvepia (Youtube.com 2017, 102 min.). Tokie atlikėjo išvardyti ritualai ir požiūris į *repą* kaip į sportą atskleidžia naują kūrėjų kartą, kada kuriama remiantis ne iš savo geto, gatvės ar rajono įgauta patirtimi. Galima susidaryti įspūdį, jog naujajai *reperių* kartai užtenka pavartoti narkotikų ir paklaustyti kitų atlikėjų muzikos, jog patys galėtų sukurti kažką naujo. Kitaip tariant, senosios *reperių* kartos muzika ir joje išreikštos patirtys tampa dabartinės kartos įkvėpimu. Atitinkamai tai verčia atkreipti dėmesį į filme Ice-T išsakytą mintį, jog iš esmės *repas* nieko naujo nesukūrė, jis tik viską perkuria (Youtube.com 2017, 10.16 min.). Ši tendencija išryškėja ir klausantis kai kurių atlikėjų kalbų bei apskritai plačiau pasidomėjus dabartine *repo* muzikos industrija. Galima teigti, jog šiandieninėje Amerikos *hiphopo* kultūroje *repas* tapo save perkuriančiu turiniu.

Taigi, apžvelgus plačiausiai ir išsamiausiai *reperių* išsakytas nuomones bei jas išanalizavus, galima pažymėti, jog amerikietiškas *repas* yra gana glaudžiai susijęs su komercija. Susidaro įspūdis, jog daugeliui kalbintų asmenų *repo* muzika yra vienas pagrindinių pragyvenimo šaltinių. Žinoma, atlikėjams taip pat svarbus ir vertybinis momentas, tačiau jie to smarkiai nesureikšmina, nes JAV yra gerokai daugiau *repo* srovių (*politinis, gansta, populiarusis*) ir kiekvienos iš jų tekstuose pateikiamos labai skirtingos prasmės. Verta atkreipti dėmesį, jog atlikėjai labiau susitelkia į paties tekstų bei kuriamos muzikos kokybę. Jie linkę dalytis savo kūrybos paslaptimis, mielai prisimena, kaip kadaise patys mokėsi iš savo autoritetų. Filme *reperiai* gana mažai dėmesio skiria istorinei raidai, praktiškai nenagrinėja rasinės bei socialinės nelygybės problemų. Susidaro įspūdis, jog daugelis *hiphopo* bendruomenės erdvėje jaučiasi ne tik patogiai, bet ir yra gana svarbūs, turintys kuo pasidalyti. Taigi, amerikietiško *repo* plotmėje galima pajauti gana stiprią komercializaciją, tačiau vertybinio pagrindo ji galutinai neužgožia.

Repo ypatumų palyginimas lietuviškoje ir amerikietiškoje dokumentikoje

JAV yra visos *hiphopo* kultūros lopšys, būtent čia šis judėjimas iškilo ir subrendo, iš čia jis pasklido į kitas šalis. Tad neabejotinai galima teigti, jog Amerika yra šios kultūros motina. Natūralu, kad amerikietiškuose dokumentiniuose filmuose apie *repo* atskleidžiami kiek kitokie niuansai nei, pavyzdžiui, lietuviškame dokumentiniame filme, kuriame lietuviškas *repas* vienaip ar kitaip iškyla kaip invazinis reiškiny. Tai atsiskleidžia ir tame, jog filme „Tarp žemės ir dangaus“ atlikėjai daugiausia svarsto apie tai, kas yra *repas*, *MC*, *hiphopas*, jie kelia bendrus klausimus ir bando į juos atsakyti. O amerikietiškame filme „Kažkas iš nieko: *repo* menas“ atlikėjai šitų klausimų beveik nenagrinėja, jie daugiausia diskutuoja apie tai, kaip būti geriausiu *MC*, taip pat susieja kultūrinę ir istorinę tautos atmintį bei patirtį su jų kuriamais tekstais.

JAV dokumentiniame filme „Kažkas iš nieko: *repo* menas“ atsiskleidžia atlikėjų pagarba savo autoritetams. Daugelis jų pasakoja apie savo pirmuosius bandymus kurti muziką ar rašyti *repo* tekstus, tačiau pirmąsias kūrybines patirtis įvertina kaip žaidimus, nerimtus bandymus, kurie anksčiau ar vėliau turėjo natūraliai baigtis. Daugelis *reperių* atkreipia dėmesį į tai, jog baigę savo muzikinių eksperimentų laikotarpį dažnai kreipdavosi pagalbos į labiau pažengusius, kažko pasiekusius *reperius*, kuriuos laikydavo savo autoritetais. Pastarieji dažniausiai padėdavo savo kolegoms. Taigi, galima susidaryti įspūdį, jog Amerikos *hiphopo* subkultūroje yra itin svarbus brolystės ryšys, tai atskleidžia ir daugelio atlikėjų tekstuose išryškinti kaimynystės, brolystės motyvai. Kaimynystė šiuo atveju perteikia lietuviškąjį rajono variantą. Tad galima pastebėti, kad nuo savo pirminės originalios reikšmės kaimynystės (kaip draugystės, palaikymo simbolio) suvokimas gerokai pakito. Lietuvos *repo* erdvėje labiau vyrauja vienpusiškai neigiamą kaimynystės, kitaip – rajono sampratą, kuri yra siejama su narkotikais bei kriminaliniu pasauliu (Dainutekstai.lt). Klausantis *reperių* prisiminimų apie jų bendradarbiavimą su vyresnės kartos atstovais galima numanyti, jog Amerikoje yra gerokai labiau išplėtotas *hiphopo*, kaip subkultūrinės bendruomenės, tinklas. Tai atitinkamai sukūrė tuo metu vyravusi nepalananti socialinė bei politinė padėtis, kuri vertė laikytis išvien ir vieniems kitus tempti iš Bronkso ir kitų rajonų (Chang 2005). Bendri socialiniai bei idėji-

niai tikslai nugrindė tvirtus pamatus įsigalėti ir išplisti *hiphopo* subkultūrai, paversti ją socialiniu judėjimu.

Atitinkamai Lietuvoje galima dažnai išgirsti įvairius skandalus, kurie retkarčiais paveikia *reperių* gyvenimus. Iš šalies žiūrint neatrodo, jog Lietuvoje *hiphopo* pasaulis yra gana vieningas, nes Lietuvos *hiphops* augo ant kitokio socialinio pamato. Nors *hiphopo* subkultūra, o kartu ir *repo* muzika užgimė Nepriklausomybės pradžioje, tačiau tai nebuvo priemonė kovoti už savo teises ar į viešumą iškelti politines, socialines bei kitokio pobūdžio problemas (Street-dance 2011). Pradžioje tai apskritai buvo bandymai *kurti repq*. Tai atskleidžia ir filme „Tarp žemės ir dangaus“ prabylantys vyresnės *hiphopo* kartos atstovai, kurie teigia, jog bandė užsiimti *hiphoppu*, nors tiksliai nežinojo, kas tai yra (Youtube.com 2017, 24.38 min.). Visa ankstyvoji subkultūros narių veikla labiau priminė *hiphopo* parodiją, tačiau tai yra analogas anksčiau minėtiems Amerikos *reperiams*, kurie jaunystėje taip pat nebuvo užtikrinti savo pirmaisiais bandymais ir ieškojo autoritetų. Labai tikėtina, jog vėliau jie tapo autoritetais tiems patiems Lietuvos *reperiams*.

Filme „Kažkas iš nieko: repo menas“ atsiskleidžia istoriniai, o kartu ir asmeniniai konkrečių asmenų motyvai, paaiškinantys *hiphopo* subkultūros atsiradimą. Amerikiečių aktorius ir *reperis* Lord Jamar filme teigia, jog 7-ajame dešimtmetyje Amerikoje įsigalėjusi rasinė segregacija juodaodžiams Amerikos emigrantams ir jų vaikams užkirto kelius ne tik gauti padorų išsilavinimą, bet ir tam tikrą teisę į meninę raišką. Lord Jamar dalijasi prisiminimais, jog jis ir jo draugai, negalėdami įsigyti muzikinių instrumentų ar gauti kokį nors priėjimą prie jų, buvo priversti muzikiniu instrumentu paversti vienintelį dalyką, kuris grojo tuometinėje jų aplinkoje, t. y. magnetofoną (Youtube.com 2017, 2.47 min.). Taigi, ribotos galimybės, sunki politinė bei socialinė padėtis daugeliui atėmė pasitikėjimą savimi kaip piliečiais bei asmenybėmis, tačiau augantį ir su neteisybe negalintį susitaikyti jaunimą ši padėtis privertė maištauti bei ieškoti bet kokių išeičių kaip nors ištrūkti iš šios izoliacijos. Ir vienu iš tokių būdų tapo *repo* muzika.

O Lietuvoje *hiphopo* atėjimas labiau siejamas su laisvėjančia Lietuva, lengviau pasiekiama informacija, pokyčiais, naujovėmis. Čia galima išvysti, kad *hiphopo* atsiradimą tiek Lietuvoje, tiek JAV vienija politinės įtakos bei pokyčiai. Dažniausiai tiek pozityvūs, tiek destruktivūs politiniai

sprendimai, nukreipti prieš tam tikrą grupę, sukelia gana panašią konkrečios visuomenės grupės reakciją – susitaikymą. Tačiau ir prisitaikančioje grupėje visuomet atsiranda dalis autsaiderių, kurie nesutinka su esama padėtimi ir bando ją keisti arba patys išeiti iš tos grupės ribų. Tačiau čia esama ir skirtumų, nes skirtingu laikotarpiu vykdytos skirtingos politinės priemonės atsiskleidžia nevienoduose Lietuvos ir Amerikos *repo* tekstuose, kuriuose iš esmės jaučiamas gana nevienalytis probleminis laukas. Amerikietiškame dokumentiniame filme *reperiai* daugiausia kalba apie patį kūrybos procesą, žinoma, užsimena ir apie politinę situaciją bei savo istoriją, tačiau tuo pat metu sudaro įspūdį, kad ilgainiui kūryba tapo ne tik maišto, bet ir saviraiškos priemone. *Reperiams* tapo svarbu gerai atlikti savo kūrinius, tobulinti bendravimo su auditorija įgūdžius ir būtent apie tai jie pasakoja šiame filme. O lietuviai labiau diskutuoja apie pačią *MC* sąvoką, taip iškart parodydami, jog ši subkultūra, kuriai jie priklauso, vis dėlto yra invazinė, taip pat tai kultūra, turėjusi savų problemų – jai reikėjo rasti kelią, kaip įsitvirtinti, prigyti. Galų gale ir patys *reperiai*, subkultūros atstovai, turėjo atrasti savo identitetą ir nusistatyti, kas jie tokie yra, sugebėti save įsivardyti ir gebėti savo identitetą apginti prieš kitus, neišsižadėti jo, kai yra kritikuojami aplinkinių. E. Ramanauskaitė rašo, kad „kūrybos poreikio esmė slypi pastangose pažinti savąjį „aš“, dvasiškai suvokti vidinį ir išorinį gyvenimą. Tas poreikis pirmiausia pasireiškia noru keisti išorines daiktų formas, išreikšti save meno kūriniais“ (Ramanauskaitė 2004). Kaip tik šis poreikis atsiskleidžia ir lietuviško *repo* erdvėje, nes, lyginant su amerikietišku *repu*, galima pažymėti, jog Lietuvoje *repa*s jau nuo pat pradžių veikė kaip vienos ar kitos rūšies saviraiškos forma.

Taigi, amerikietiškame filme labiau aptariama jau susiformavusi kultūra, dalijamasi prisiminimais apie jos atsiradimą ir formavimąsi, dalyvavimą šiame procese. Visa su *hiphopu* susijusi veikla visiems filme dalyvavusiems *reperiams* tam tikru metu buvo ir vis dar tebėra natūralus gyvenimo būdas, o ne pomėgis ar pramoga. Jiems tai kadaise buvo tiesioginis kelias į savęs paiešką, laisvę. O lietuviai yra priversti pažinti ir Amerikos, ir savo istoriją bei suprasti, jog jos nėra tapačios, kiekviena iš jų turi savo unikalų kelią, kurį reikia mokėti nupasakoti. Taip pat atrodo, jog lietuviams kartais tai tampa gana sunkia užduotimi, nes klausant kai kurių atlikėjų susidaro įspūdis, jog jie dalijasi vadovėliniais faktais. Kita vertus, tokia baimė suklysti yra gana natūrali, atskleidžianti mažos tautos kompleksus. Taigi,

galima teigti, jog Lietuvoje ir Amerikoje prasidėjęs *hiphopo* subkultūros judėjimas iš esmės yra du skirtingi kultūriniai reiškiniai, kuriems reikia atskiro žvilgsnio.

Išvados

Repas yra viena žinomiausių *hiphopo* subkultūros sričių, kuri šiuolaikiniame pasaulyje užima svarbią vietą ne tik kaip socialinis reiškinys, bet ir kaip tam tikras medijų sritis papildantis elementas. Viena iš minėtų medijų sričių, kuriose galima geriau suvokti *repo* reikšmę šiuolaikiniame kultūros kontekste, yra dokumentiniai filmai. Įvairūs šaltiniai bei literatūra padeda geriau suprasti *repo* muzikos istorijos raidą. Tačiau dokumentinis filmas yra itin tinkama platforma norint sužinoti ir pačių subkultūros narių nuomonę apie jų kuriamą muziką, apie *reperių* tarpusavio santykius bei apie tai, ką jie nori išreikšti savo kūryba. Dokumentika suteikia daugiau tikslumo, apibrėžtumo bei teminio aiškumo.

Pastebėta, jog lietuviai atlikėjai *repą* vis dar laiko pagrindiniu muzikos žanru, kurio tikslas turėtų būti išreikšti įvairias asmenines pozicijas, taip pat skelbti manifestus, iškelti visuomenines problemas. Lietuviai *repo* pradžios nesieja su konkrečiais istoriniais įvykiais, nes jis Lietuvoje pirmiausia atsirado kaip tam tikra mada, o ne ideologinis judėjimas. Atitinkamai kalbant apie *repo* kartas pažymima, jog dabartinė *repo* karta ieško savo tapatybės, įvairių reikšmių, pagal kurias save galėtų priskirti *repo* muzikai bei *hiphopo* subkultūrai apskritai. Daugeliui filme kalbintų atlikėjų *repas* yra galimybė išreikšti save, atskleisti savo požiūrį į bendruomenės problemas, taip išryškintas vertybinis aspektas, kuriuo pabrėžiama, jog *repo* muzikos kūrėjai turi ir plėtoja visai kitas idėjas nei didžioji visuomenės dauguma. Lietuvos *reperiai* autoriteto reikšmės neiškėlė kaip itin svarbaus klausimo, ne vienas atlikėjas netgi teigė, jog nesiorientuoja į kitus, labiau pabrėžė pastangas būti unikaliu.

O amerikiečiai *repo* muziką ir su ja susijusius kultūrinius elementus priima itin natūraliai, jų kalbose neapčiuopiamas noras apginti savo priklausymą subkultūrai. Toks atlikėjų užtikrintumas tiesiogiai susijęs su istoriniais įvykiais ir tuo, jog daugelis jų *repą* vertina kaip tam tikrą prigimtinę savo teisę. Taip pat JAV *reperiai* labiau išreiškia savo bendruomeniškumą. Beveik kiekvienas atlikėjas, pasakodamas apie savo kūrybą, pamini bent

vieną kolegą, prodiuserį ar autoritetą. Tai leidžia susidaryti įspūdį, jog Amerikos *reperiai* turi gerokai glaudesnę bendruomenę. Amerikos *reperiams* taip pat yra svarbu turėti autoritetą. Filme kalbinti *reperiai* itin noriai dalijosi prisiminimais, kaip mokėsi *repuoti* iš daug geresnių ar vyresnių už save atlikėjų. Minėtuosius autoritetus jie įvardija kaip tam tikrus savo gyvenimo guru, susidaro įspūdis, jog daugelis net stengėsi būti kažkuo panašūs į vieni kitus.

Pastebėta, jog tiek Amerikos, tiek Lietuvos *reperiams* būdingas noras priešintis visuomenės normoms bei siekis susikurti alternatyvią bendruomenę su savomis taisyklėmis. Ir vieni, ir kiti *repą* laiko ne eiliniu pomėgiu, o itin svarbia gyvenimo dalimi. Lietuvos ir Amerikos *reperiai* taip pat vieningai sutinka, jog *repas* yra vienas pagrindinių jų saviraiškos bei savirealizacijos būdų. Taip pat galima pastebėti, jog abiejų šalių bendruomenėse *repo* muzikos kūrimas visų pirma nukreiptas į asmeninį kuriančiojo ir kūrinio santykį. Koncertavimas, muzikos įrašų pardavinėjimas bei jų reklama vis dėlto užima antrinį vaidmenį atlikėjų gyvenime. Abiejų šalių *reperiams* taip pat itin būdinga diskutuoti ir svarstyti, koks gi iš tiesų yra tikrasis *repas*. Taigi, galima daryti išvadą, jog nepaisant daugybės skirtumų tarp skirtingų *repo* bendruomenių, tiek lietuviams, tiek amerikiečiams vertybinės nuostatos ir jų laikymasis yra vienas svarbiausių dalykų *repo* muzikos kūrimo procese ir *hiphopo* subkultūroje apskritai.

Literatūra ir šaltiniai

- Capitalxtra.com 2017 – *The 15 Best Hip-Hop Movie Soundtracks Of All Time*. <<http://www.capitalxtra.com/features/lists/hip-hop-movie-soundtracks/dangerous-minds/>> [žiūrėta 2017 11 20].
- Chang 2007 – Jeff Chang. *Can't Stop Won't Stop: A History of the Hip-Hop Generation*. New York: St. Martin's Press.
- Chasemarch.com 2013 – *A Lesson Plan on the Structure of Rap Songs*. <<http://chasemarch.com/2013/03/a-lesson-plan-on-structure-of-rap-songs.html>> [žiūrėta 2017 12 04].
- Connell, Gibson 2003 – John Connell, Chris Gibson. *Popular music, identity and place*. London: Routledge.
- Cutler 2007 – Cecelia Cutler. Theco-construction of whiteness in an McBattle. *International Pragmatics Association* 9 (22), 9–22.
- Dainutekstai.lt 2018 – *Dainos „Kas čia rajone?“ tekstas*. <<http://dainutekstai.lt/r671186/3sun-c-kas-cia-rajone.html>> [žiūrėta 2018 05 30].
- Delfi.lt 2017 – *Lilas ir Innomine pristato olimpinės Lietuvos rinktinės himną*. <<https://www.delfi.lt/sportas/archive/lilas-ir-innomine-pristato-olimpines-lietuvos-rinktines-himna.d?id=71964454>> [žiūrėta 2017 11 20].

- Eells 2011 – Josh Eells. *Eminem: On the Road Back From Hell*. <<http://www.rollingstone.com/music/news/eminem-on-the-road-back-from-hell-20111017>> [žiūrėta 2018 06 07].
- Englishclub.com 2017 – *History of Hip-Hop Music*. <<https://www.englishclub.com/vocabulary/music-hip-hop.htm>> [žiūrėta 2017 12 02].
- Geras.fm 2005 – „Pompa“ – *pirmasis prodiuserinis surogatas*. <<http://www.gerasfm.lt/grupe-pompa-pirmasis-prodiuserinis-surogatas/>> [žiūrėta 2018 05 24].
- Hip-hop.lt 2017 – *Lietuviško hiphopo raida*. <<http://hip-hop.lt/lietuvisko-hiphopo-raida-hiphop-lt-2007/>> [žiūrėta 2017 12 02].
- Hip-hop.lt 2017 – *Lenkiškai repuojantis vilnietis sulaukė pripažinimo – koncertuos festivalyje Lenkijoje*. <<http://hip-hop.lt/lenkiskai-repuojantis-vilnietis-sulauke-pripazinimo-koncertuos-festivalyje-lenkijoje/>> [žiūrėta 2017 12 02].
- History.com 2017 – *Hip-Hop is born at a birthday party in the Bronx*. <<http://www.history.com/this-day-in-history/hip-hop-is-born-at-a-birthday-party-in-the-bronx>> [žiūrėta 2017 12 02].
- Idealist.org 2017 – *The Hip-Hop Association*. <<https://www.idealists.org/en/nonprofit/57948e1f0d454297bc122b8b8d0db4dd-the-hip-hop-association-new-york?>> [žiūrėta 2017 12 03].
- Imbd.com 2002 – *8 Mile*. <<http://www.imdb.com/title/tt0298203/>> [žiūrėta 2017 11 20].
- Imbd.com 2017 – *Something from Nothing: The Art of Rap*. <<http://www.imdb.com/title/tt2062996/>> [žiūrėta 2017 12 04].
- Youtube.com 2017 – *Filmas „Something from nothing: the art of rap“: I dalis*. <https://www.youtube.com/watch?v=xpWu4_hp00M&t=1201s> [žiūrėta 2017 11 25].
- Youtube.com 2017 – *Filmas „Something from nothing: the art of rap“: II dalis*. <<https://www.youtube.com/watch?v=zxuvsm8Kkco&t=99s>> [žiūrėta 2017 11 25].
- Youtube.com 2017 – *Filmas „Tarp žemės ir dangaus“*. <<https://www.youtube.com/watch?v=UW6jO06aJpE>> [žiūrėta 2017 11 20].
- Kinfo.lt 2016 – „*KINFO apdovanojimai*“ – *lietuviškojo kino atspindys*. <<http://kinfo.lt/kinfo-apdovanojimai-lietuviskojo-kino-atspindys/>> [žiūrėta 2018 05 23].
- Light, Tate 2017 – Alan Light, Greg Tate. *Hip-hop – music and cultural movement*. <<http://www.britannica.com/topic/hip-hop>> [žiūrėta 2017 12 01].
- Medzevičius 2008 – Donatas Medzevičius. *Hiphopo subkultūros edukaciniai ypatumai neformalaus ugdymo kontekste*. <<https://vb.lsu.lt/object/elaba:1983665/>> [žiūrėta 2018 06 05].
- Music.lt 2017 – *Grupė „G & G Sindikatas“*. <<http://www.music.lt/lt/grupe/GG-Sindikatas/14/>> [žiūrėta 2017 12 01].
- Music.lt 2017 – *Grupė „Pompa“*. <<http://www.music.lt/lt/grupe/Pompa/1508/>> [žiūrėta 2017 11 20].
- Noz 2011 – Andrew Noz. *The 50 Greatest Rap Commercials*. <<http://www.complex.com/music/2011/02/the-50-greatest-rap-commercials/>> [žiūrėta 2017 12 02].
- Pabedinskas, Pranskevičiūtė 2012 – Tomas Pabedinskas, Rasa Pranskevičiūtė. *Subkultūra*. Kaunas: Lietuvos fotomenininkų sąjungos Kauno skyrius.
- Pakartot.lt 2017 – *Projektas „Sel“*. <<https://www.pakartot.lt/project/sel>> [žiūrėta 2017 12 02].
- Petkūnaitė 2013 – Astra Petkūnaitė. *Gabrieliiui Liaudanskui-Svarui prezidentė Dalia Grybauskaitė įteikė valstybinį apdovanojimą*. <

- va/gabrieliui-liaudanskui-svarui-prezidente-dalia-grybauskaite-iteike-valstybini-apdo-
vanojima-1050-312670> [žiūrėta 2017 11 20].
- Ramanauskaitė 2004 – Egidija Ramanauskaitė. *Subkultūra – fenomenas ir modernumas*.
Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Razauskas 2014 – Dainius Razauskas. *Sielą skalbiantis repas*. <[http://www.bernardinai.lt/
straipsnis/2014-06-21-siela-skalbiantis-repas/119031](http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2014-06-21-siela-skalbiantis-repas/119031)> [žiūrėta 2017 12 02].
- Stankevičius 2011 – Mantas Stankevičius. *Reperiai – šių laikų poetai?* <[http://370.diena.
lt/2011/05/23/reperiai-siu-laiku-poetai/](http://370.diena.lt/2011/05/23/reperiai-siu-laiku-poetai/)> [žiūrėta 2017 12 02].
- Stankevičius 2016 – Mantas Stankevičius. *Lilas: „Velniop „neįmanoma“: Viskas yra įmano-
ma.“* <[https://www.tv3.lt/naujiena/859699/lilas-velniop-neimanoma-viskas-yra-ima-
noma](https://www.tv3.lt/naujiena/859699/lilas-velniop-neimanoma-viskas-yra-ima-
noma)> [žiūrėta 2017 11 20].
- Šatūnienė 2009 – Reda Šatūnienė. Jaunimo subkultūrinės saviraiškos reikšmė socializacijos
procesuose. *Jaunųjų mokslininkų darbai* 2 (32), 192–196.
- Urbandictionary.com 2003 – Define term *breakbeat*. <[http://www.urbandictionary.com/
define.php?term=breakbeat](http://www.urbandictionary.com/define.php?term=breakbeat)> [žiūrėta 2018 06 05].
- Urbandictionary.com 2004 – Define term *rapper*. <[https://www.urbandictionary.com/de-
fine.php?term=rapper](https://www.urbandictionary.com/de-
fine.php?term=rapper)> [žiūrėta 2018 06 05].
- Urbandictionary.com 2005 – Define term *scratching*. <[http://www.urbandictionary.com/de-
fine.php?term=scratching](http://www.urbandictionary.com/de-
fine.php?term=scratching)> [žiūrėta 2018 06 05].
- Westhoff 2011 – Ben Westhoff. *Hip-Hop's Four Elements: The Old Ones Suck. Here's Our Sug-
gestions for New Ones*. <[http://www.laweekly.com/music/hip-hops-four-elements-the-
old-ones-suck-heres-our-suggestions-for-new-ones-2411228](http://www.laweekly.com/music/hip-hops-four-elements-the-
old-ones-suck-heres-our-suggestions-for-new-ones-2411228)> [žiūrėta 2017 11 20].
- Whosampled.com 2016 – *Sampling*. <<http://www.whosampled.com/sampling/>> [žiūrė-
ta 2017 04 01].
- Williams 2007 – Patrick Williams. Youth-Subcultural Studies: Sociological Traditions and
Core Concepts. *Sociology Compass* 1/2, 572–593.
- Zodynas.lt 2017 – *Kas yra popsas?* <<https://www.zodynas.lt/jaunimo-zodynas/P/popsas>>
[žiūrėta 2017 12 01].

Ernesta Dambrauskaitė

THE ATTITUDE OF THE PERFORMERS TO RAP IN LITHUANIAN AND AMERICAN DOCUMENTARIES

Summary

This article introduces the research carried out in 2017, which analyzed the attitudes of the artists towards rap in American and Lithuanian documentaries. The Lithuanian documentary “Tarp žemės ir dangaus” (“In Between the Earth and the Sky”) and the American documentary “Something from Nothing: The Art of Rap” were viewed while carrying out this research.

Statements by the artists about such topics as music, money, creative work, ideals, breaks of the cultural meanings and etc. were noted in both documentaries. 41 rappers were interviewed in the Lithuanian documentary “Tarp žemės ir dangaus”. It was noticed that Lithuanian artists pay quite a big amount of attention thinking what the definitions as ‘a rapper’ or ‘MC’ are in general and how they are expressed in the hip-hop area. The majority distinguishes the Lithuanian hip-hop subculture from subcultures of other countries and tries to name its differences and what does not look appropriate in Lithuanian area. 49 artists were interviewed in the American documentary “Something from Nothing: The Art of Rap”. The biggest attention in the documentary was being paid to the topics of equipment for the creative work, historical moments, the significance of authorities, cooperation with colleagues and so forth. In contrast to the Lithuanian documentary, the format of an interview can be clearly heard here. During the documentary it is possible to hear how the director and the rapper Ice-T ask questions, complement the interviewees or even share their own experiences. Such creative decision strengthens the uniqueness of the interviews and helps the artists to share more information.

It was noticed that the desire to oppose against the societal norms and the aim to create an alternative community with its own rules are common for both American and Lithuanian rappers. Both consider rap not as an ordinary hobby, but as a quite important part of their lives. Lithuanian and American rappers also unanimously agree that rap is one of the essential ways to express and realize themselves. It is also noticeable that the making of rap music in both communities is uppermost oriented towards the personal relation between a creator and a creation. Performing, selling records and their advertisement take a secondary role in the lives of the artists. It is common for rappers in both countries to discuss and think how does the real rap is like. Thus, it can be concluded that despite many differences between rap communities, for both, Lithuanians and Americans, the values and their observance are one of the essential matters in the making of rap music and in the subculture of hip-hop in general.